

4.วิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลป

วิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ

วิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ เป็นวิชาที่กล่าวถึงพัฒนาการของเด็ก หรือความเจริญงอกงามของเด็กในการแสดงออกทางศิลปะนั่นเอง เด็กแต่ละวัยย่อมแสดงออกทางศิลปะไม่เหมือนกัน และมักจะเจริญขึ้นตามวัย เด็กอายุประมาณ ๒ ขวบก็จะเริ่มแสดงออกทางศิลปะได้แล้ว ด้วยการขีดเขียนเล่นไปมาโดยบอกได้ว่า ที่ตนขีดเขียนนั้นเป็นรูปอะไร พอโตขึ้นสัก ๔-๕ ขวบ ก็จะเริ่มบอกได้ว่ารูปของตนนั้นเป็นรูปอะไร แต่ผู้ใหญ่จะไม่สามารถจะรู้ออกได้เลย หรือมีบางทีก็จะเดาๆ ได้บ้าง และเมื่อเด็กโตขึ้นไปอีก เด็กก็จะเขียนรูปได้ขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งเหมือนจริงยิ่งขึ้น ฉะนั้นวิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ จะช่วยให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้อง หรือศิลปินได้ทราบว่า เด็กก็แสดงออกทางศิลปะได้เหมือนกัน แต่ก็เป็นศิลปะของเด็กๆ หรือเป็นศิลปะรุ่นเยาว์เท่านั้น

ตามระดับอายุของเด็กตั้งแต่ ๒-๓๓ ขวบนั้น นัก
การศึกษา และศิลปินได้ทำการค้นคว้าแล้ว ได้แบ่ง
การแสดงผลของเด็กในทางศิลปะได้เป็น ๕ ระดับด้วย
กัน ซึ่งจะกล่าวเป็นขั้นๆหรือเป็นระดับๆไปในตอนหลัง
แต่ในตอนนี้จะกล่าวถึงเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวกับเด็กดังนี้

๑. พัฒนาการทางสังคม และอารมณ์ของเด็ก

เด็กในวัยเล็กคืออายุราว ๒-๗ ขวบ หรืออาจจะมาก
น้อยกว่านั้น มักยังไม่รู้จักเข้าสังคมนัก อย่างเช่นเด็กมี
ของกินอยู่ใครขอแบ่งมักจะไมยอมให้ ไม่ว่าจะเพื่อน
แม่พี่น้องก็ตาม แสดงว่าเด็กยังไม่รู้จักการให้ การเผื่อ
แผ่คนอื่น ก็คือยังไม่ยอมเข้าสังคมอย่างเด่นชัดนั่นเอง
ต่อเมื่อโตขึ้นจึงจะรู้จักเข้าสังคมบ้าง เช่น เด็กวัย ๕-๗
ขวบ มักจะชอบเขียนภาพต่างๆ บางคนเขียนภาพ
ออกมาแล้วมีเส้นพื้นฐานด้วย คือเขียนคนก็ต้องยืนอยู่
กับพื้นดิน หรือพนักเขียนเส้นพื้นฐานบ้านหรือพื้นดิน
ด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้นก็แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการทางสังคม
ดี แต่บางคนก็ไม่เขียนเส้นพื้นฐาน จะเขียนคน สัตว์

ก็ยืนอยู่ดอยๆเฉยๆ แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการทางสังคม
 ไม่ได้ เพราะการที่เด็กเขียนเส้นพื้นฐานประกอบตัวอื่น
 แสดงว่าเด็กเข้าใจว่าตัวเองต้องอยู่ร่วมกับอะไร - หรือ
 ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น จะอยู่โดดเดี่ยว
 ไม่ได้ เด็กในวัย ๔-๕ ขวบ จะรู้จักแยกเพศหรือแบ่ง
 เพศกันแล้ว ชายก็อยู่กลุ่มชาย ดังนั้นเวลาเด็กวัยนี้
 เขียนรูปจึงเขียนรูปคนตัวว่าเป็นชายหรือหญิง เด็กเขียน
 แยกเพศได้แล้ว แต่เด็กเล็กกว่าวัยนี้ จะเขียนภาพคน
 ตัวไม่รู้ว่าเป็นชายหรือหญิงเลย

สำหรับพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กนั้น เด็ก
 เล็กแสดงออกทางศิลปะ ยังไม่รู้ว่าเป็นอารมณ์อย่างไร
 อย่างเด็กเล็กชอบเขียนสีแดง ไร้สีแดง เร็วจะว่าเด็กมี
 อารมณ์รุนแรงไม่ได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะสีแดงเป็นสีที่
 เต็มซัด รักถึงความสนใจของเด็กได้ง่าย เด็กจะแสดง
 ออกทางศิลปะด้วยการใช้อารมณ์ ก็เริ่มราวอายุ ๗-๘
 ขวบเป็นต้นไป ถ้าเด็กวัยนี้ชอบเขียนภาพด้วยสีแดง
 ส้ม แสด ก็พอจะพูดได้ว่า เด็กมีอารมณ์รุนแรง หรือ

เด็กที่มีอารมณ์รุนแรง อีกพวกหนึ่ง มักเขียนภาพแสดง ส่วนภายในให้เห็น เช่น แสดงคนทำงานในเมืองแร่ เขียนบ้านเห็นคนในบ้านหมด หรือเขียนรถยนต์ที่เห็น คนอย่างชัดเจน เป็นต้น และอีกประการหนึ่งเด็กเด็ก มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ใครชักจูงไปทางใดก็จะโน้มเอียง ได้ง่าย เช่น เด็กเขียนภาพก็มักจะเขียนจากสิ่งที่ตนเคย พบเห็นมา หรือเมื่อเราตีชมภาพเขียนของเด็กก็จะมีผล ทางอารมณ์เด็กมาก ถ้าหากครูเขาแต่ตี เด็กจะเกิดความหือถอยในการเขียนภาพได้ง่าย

๒. จินตนาการของเด็กในระดับอายุ ๖-๗ ขวบ
 เด็กในวัยนี้อยู่ในขั้น Pre-Schematic หรือ Symbolic หรือ Manipulative แล้ว เด็กจะมีจินตนาการในการเขียนภาพหรือแสดงออกทางศิลปะ เป็นแบบ สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน คือ พอจะมองรู้ว่าเป็นรูปอะไร ยังไม่เหมือนจริงเลย แสดงว่าเด็กมีจินตนาการที่จะแสดงออกทางศิลปะแล้ว แต่ยังไม่ทำได้ไม่ดี ไม่เหมือนจริง ภาพที่เด็กเขียนส่วนสำคัญยังไม่ดี ขอบเน้นแต่สิ่งสำคัญ

คือเขียนสิ่งที่ตนคิดว่าสำคัญใหญ่กว่าสิ่งอื่นทั้งหมด จน
ไม่ได้ส่วนตัดเลย เป็นต้น

๓. การสร้างความคิดรวบยอด เกี่ยวกับรายละเอียดของสิ่งต่างๆที่เด็กเห็น (อายุ ๘-๑๐ ขวบ)

เด็กในวัยนี้เริ่มเขียนภาพ หรือแสดงออกทางศิลปะด้วยการแสดงออกให้เหมือนจริงยิ่งขึ้น ถ้าเด็กเขียนภาพก็จะเขียนส่วนละเอียดของสิ่งที่ตนเห็นมากขึ้น ซึ่งเด็กวัยเล็กกว่านั้นมักเขียนส่วนสำคัญๆเท่านั้น ไม่แสดงส่วนละเอียดเลย นอกจากนี้เด็กบางพวกยังรู้จักแสดงออกทางศิลปะให้แตกต่างออกไปจากสิ่งที่ตนเห็นอีกด้วย คือแสดงความรู้สึก และอารมณ์ในการแสดงออกนั้นๆด้วย แต่อย่างไรก็ตามการแสดงออกของเด็กก็ยังไม่เหมือนจริงทีเดียวนัก

๔. การพยายามที่จะแสดงออกให้เหมือนของจริง ในระหว่างอายุ ๑๑-๑๓ ขวบ เด็กในวัยนี้จะพยายามแสดงออกให้เหมือนจริงยิ่งขึ้น ถ้าไม่เหมือนจริงก็ห่อถอบไม่ยอมแสดงออกอีก และเริ่มหยุดการแสดงออก

ได้ง่าย เด็กจะคำนึงถึงผลงานสำเร็จของตนยิ่งกว่าการกระทำ ส่วนเด็กเล็กกว่านั้นมักชอบแสดงออก ชอบทำมากกว่าโดยไม่คำนึงผลสำเร็จของตนจะดีเพียงใด นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยังเริ่มรู้จักใช้แสงเงาระยะใกล้ไกล คือพยายามให้เหมือนจริงขึ้น จะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้ย่างเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว เด็กมีเหตุผลเป็นของตนเองแล้ว จึงมักเรียกเด็กวัยนี้ว่า ขั้นตอนการใช้เหตุผล (Stage of reasoning) ของเด็ก

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของเด็กทางศิลปะตามระดับอายุตั้งแต่ ๒-๓๓ ขวบ และจะได้กล่าวถึงวิธีการสอน วิธีสังเกตเด็กแต่ละวัย รวมทั้งว่าเด็กวัยนั้นเรียกชื่ออย่างไรอีกด้วย ซึ่งจะกล่าวให้ละเอียดกว่าที่กล่าวมาแล้ว

พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ

ในการสอนศิลปะศึกษา แก่เด็กชั้นประถมศึกษาชั้น
ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีทักษะทางศิลปะเลย ก็สามารถ
สอนได้และอาจจะสอนได้ดีเสียกว่าครูที่มีทักษะทางศิลปะ
เสียอีก ถ้าหากครูผู้นั้นรู้พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ
ดี เพราะถรรู้พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะนี้ จะช่วย
ให้ครูรู้จักช่วย และสนับสนุนเด็กได้แสดงออกทางศิลปะ
เมื่อครูเข้าใจแล้วว่าเด็กระดับต่างๆ ย่อมแสดงออกทาง
ศิลปะดีแตกต่างกันแล้ว ครูก็สามารถจะยอมรับนับถือ
ผลงานของเด็ก รวมทั้งการชมเชยสนับสนุนผลงานของ
เด็กนั้น เด็กก็จะพอใจต่องานของตน นี่แหละเป็น
เทคนิคของครูเกี่ยวกับการสอน ฉะนั้นเรื่องพัฒนาการ
ของเด็กในทางศิลปะนี้ จึงนับว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้
สอนจะต้องรู้และเข้าใจจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะนี้ก็คือ ความเจริญ
งอกงามในการแสดงออกทางศิลปะของเด็กนั่นเอง ทั้ง

แบ่งออกได้หลายระดับด้วยกัน จะขอล่าวตามลำดับไป
ดังนี้

๑. **ระดับอายุ ๒-๔ ขวบ** เด็กระดับนี้เรียกว่า
Scrabbling stage เด็กตามระดับอายุนี้จะเห็นได้ว่า
ยังไม่เข้าโรงเรียนอนุบาล เด็กยังอยู่บ้าน ท่านคงจะ
เห็นหรือเคยสังเกตเด็กระยะนี้แล้วว่า ถ้าแก้มิดินสอสัก
๑ แท่งหรือถ่านสัก ๑ ก้อน ก็จะเริ่มขีดเขียนอะไร
เล่น การที่เด็กขีดเขียนอะไรเล่นนี้แหละ เด็กเริ่มแสดง
ออกทางศิลปะแล้ว แต่เด็กอายุ ๒-๓ ขวบนี้ยังบอก
ไม่ได้ว่า สิ่งที่เขาขีดเขียนนั้นเป็นรูปอะไรเมื่อโตขึ้นอายุ
๕ ขวบ เด็กจะบอกได้ว่ารูปที่เขาขีดเขียนนั้นเป็นรูป
อะไรแก้อาจจะบอกว่า นี่เป็นรูปตัวเองหรือเป็นรูปพ่อ
แม่ พี่ น้อง อย่างไรก็ตามเมื่อท่านดูแล้วจะเห็นได้ว่า
รูปที่เด็กขีดเขียนนั้นไม่เป็นรูปอะไรเลย เพราะ เด็กอาจจะ
ขีดเขียนเป็นเส้นคดๆหรือเป็นเส้นยาวๆ หรือเป็นรูป
วงกลมแต่ไม่กลม เป็นต้น ลักษณะการแสดงออกของ
เด็กนั้น เด็กอาจจะขีดเขียนไปมากคือขยำไปขวาหรือขีด

จากบนลงล่าง พัฒนาการของเด็กกระษัตริย์เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างสนุกสนานของเด็ก เด็กไม่สามารถที่จะบังคับมือตนเองได้ เช่น ไม่สามารถขีดเส้นให้ตรงได้หรือขีดเส้นเฉียงก็ไม่ได้ ท่านลองสังเกตดูเด็กอายุก่อน ๒ เดือนที่แล้วกัน จะเห็นได้ว่าเด็กเคลื่อนไหวมือไม่ได้ เช่น เวลาจะดูดนมก็มักจะดูดทั้งกำปั้นเลยทีเดียว แต่พอโตๆขึ้นก็เริ่มควบคุมนิ้วตัวหนึ่งได้ แต่ถึงกระนั้นพออายุราว ๒ ขวบ ก็ยังไม่สามารถบังคับมือของตนเองให้ขีดเส้นได้ดังกล่าว ถ้าท่านสงสัยให้เด็กสัก ๓ กล้อง อาจจะมีหลายๆสีแล้วให้เด็กเลือกสีขีดเขียนเล่น เด็กจะไม่สนใจเจาะจงว่าสีนั้นเป็นต้องเป็นสีนั้น คือไม่คำนึงว่าจะเหมือนหรือไม่ แต่เด็กส่วนมากมักจะชอบเลือกสีแดงเขียน ท่านลองทดลองดูกับเด็กของท่านหรือเด็กของใครก็ได้ ดูซิว่าเป็นอย่างไรบรรยายมาหรือเปล่า ถ้าหากท่านให้เด็กขีดเขียนเล่นบ่อยๆไม่ห้ามไม่ตำหนิว่ารูปร่างไม่ได้เรื่องไม่ดี หรือไม่ตำหนิว่ารูปที่เด็กบอกว่า เป็นรูปพ่อนั้น มองดูไม่เห็นเหมือนเลย

เด็กนั้นน่าจะเห็นได้เดือนมากกว่า ถ้าหากท่านสนับสนุนแล้ว เด็กของท่านอาจจะเป็นที่มั่นของชาติหรือของโลกก็ได้ใครจะรู้ เพราะคนเราจะดีหรือไม่ดีย่อมมาจากชีวิตการเป็นเด็กก่อนมิใช่หรือ

๒. **ระดับอายุ ๔-๗ ขวบ** เด็กระดับนี้พ่อแม่ก็มักจะส่งเข้าโรงเรียนอนุบาลแล้ว บางทีเขาเรียกเด็กระยะนี้ว่า Preschematic หรือ Manipulative หรือ Symbolic stage ถ้าหากท่านจะจำกัดควรจำกัดอายุไว้ให้แน่นอนสักเล็กน้อย เด็กระยะนี้เริ่มหาสิ่งแทน (หรือสัญลักษณ์นั่นเอง) บางทีเขาก็เรียกว่าเด็กพยายามที่จะวาดภาพของตน คือขีดเขียนเส้นอะไรออกมาแล้วมักจะบอกได้ทันทีว่าเป็นรูปอะไร (ซึ่งต่อเนื่องมาจากขั้น Scribbling) การเขียนรูปเด็กจะเลือกวาดแต่สิ่งสำคัญ เช่น ถ้าเขียนรูปคนก็จะมีแต่หัว ตัว แขน ขา เท่านั้น เมื่ออายุมากขึ้นก็จะเริ่มใส่ส่วนละเอียดมากขึ้น เช่น อาจจะมีความหูกปาก นิ้วมือ เพราะเด็กระยะนี้จะเปลี่ยนบทบาทในการแสดงออกเรื่อยๆ สำหรับเรื่องส่วน

สดของภาพที่เด็กเขียนนั้นจะไม่ได้ส่วนสัดเลย ถ้าต้องการแสดงอะไรเป็นจุดสำคัญก็จะเน้นสิ่งนั้น เช่น เขียนรูปพ่อตัวโตกว่ารูปแม่ซึ่งอยู่ในภาพเดียวกัน หรือเขียนรูปตัวเองโตกว่า ต้นไม้โตกว่าบ้านแสดงว่าเด็กมีความผูกพันกับสิ่งใดมากก็มักจะเขียนภาพนั้นเด่นโดยไม่คำนึงถึงหลักความจริงเลย ซึ่งอันนั้นนับว่าสำคัญมากที่ครูจะต้องไม่ตำหนิหรือให้เด็กแก้ไขเสียให้ถูก เพราะการทำดังนี้เป็นการทำลายเด็กมากกว่าสนับสนุน นี่แหละถ้าหากครูรู้ไว้เสียก่อนว่า เด็กระดับนี้ยอมแสดงออกอย่างนี้จะได้อะไรได้ถูกต้อง

ส่วนเรื่องการใช้สีนั้น เด็กจะเริ่มเห็นความสำคัญขึ้นมาบ้างแล้วรู้จักเลือกการใช้สี แต่ก็เลือกใช้ไม่เหมือนของจริงนัก เช่น เด็กอาจจะเขียนตัวคนเป็นสีแดง เขียนต้นไม้เป็นสีน้ำตาลซึ่งแล้วแต่เด็กคนใดจะชอบใช้สีอย่างไร และอีกประการหนึ่งก็คือ เด็กจะเริ่มเขียนภาพใหม่เต็มพื้นฐาน หรือพูดง่าย ๆ ก็คือมีเส้นพื้น เช่น

มีทองปานแล้วก็ต้องมีพินดีน มีพินทุอาหรือตนามทุอา
เขาเรียกเส้นพินฐานว่า Base line แต่เด็กบางคน
ก็ไม่เขียนเส้นนี้ด้วย เราจะสามารถรู้ต่อไปอีกคือถ้าเด็ก
คนใดเขียนเส้นพินฐานด้วยก็แสดงว่า เด็กคนนั้นมี
พัฒนาการทางสังคมดี คือสามารถทำงานร่วมกับคน
อื่นได้ เพราะเด็กรู้จักคิดถึงความสัมพันธ์รอบตัวว่าตัว
อยู่ร่วมกับอะไร เช่น ตี เอะ จะต้องยืนบนพินดีนหรือพิน
ห้องเรียนอะไรทำนองนี้ ฉะนั้นเวลาเขียนรูปคนก็ต้อง
ยืนหรือนั่งบนพิน เป็นต้น นอกจากการแสดงออกของ
เด็ก เรายังสามารถรู้จักจิตใจของเด็กได้อีกมากมายด้วย
กัน เช่น ทางอารมณ์ สุนทรียภาพ การสร้างสรรค์

๓. **ระดับอายุ ๗-๘ ขวบ** เด็กเริ่มเข้าเรียนใน
ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ราว ป. ๑-๒ แล้ว เขาเรียก
เด็กระดับนี้ว่า Schema หรือ Semi realistic stage
เด็กเริ่มวาดเป็นรูปร่างได้มากขึ้นกว่าระดับที่ ๒ และรู้จัก
การใช้สัดส่วนให้ดีขึ้นบ้างแต่ยังไม่ดีนัก การเขียนรูป
คนก็รู้จัก เขียนเครื่องแต่งกายประกอบให้ดังตามชน

ซึ่งเด็กวัย ๔-๗ ขวบ ยังไม่รู้จักเขียนเครื่องหมาย
 กายด้วย แต่พอโตขึ้นถึงระดับนี้จะดีขึ้น นอกจากนั้น
 เด็กยังจะเขียนภาพคนออกมาหน้าตาเหมือนกันทุกภาพ
 อีกด้วย เช่น เด็กคนหนึ่งเขียนหน้าคนลักษณะไร ก็มัก
 จะเขียนหน้าคนแบบนั้นเรื่อย ๆ เรียกได้ว่าฝีมือของเด็ก
 คงตัวแล้ว แต่ก็ยังมีข้อสังเกตอีกว่าถ้าหากเด็กเขียน
 ภาพใดก็ตามซ้ำแบบกันเรื่อย ๆ เช่น เขียนภาพท่าทาง
 ของคนทำไหนดำเนินเรื่อย ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงเลยหรือ
 เขียนท่าคนด้านหน้าก็เขียนด้านหน้าเรื่อย ๆ ไม่เขียน
 ด้านข้างเลย หรือเขียนได้แต่คนยืนท่าตรง ๆ เท่านั้น
 เท่านั้นนี้เขา เรียกว่าเด็กเขียนภาพที่ซ้ำแบบ (Stereo
 typed) แสดงว่าเด็กไม่มีความฉลาดขึ้นเลย แต่ถ้า
 เด็กเขียนแตกต่างออกไปเรื่อย ๆ แสดงว่าเด็กฉลาดขึ้น
 นอกจากนั้น ยังมีเด็กบางคนอาจจะพัฒนาการดีกว่าวัย
 ด้วยการแสดงออกมาทางศิลปะ เช่น เขียนภาพที่คิดว่า
 เด็กวัยนี้หรือเหมือนความจริงมากขึ้น ก็นับว่าเด็กผู้นั้น
 แสดงออกเกินความคิดความสามารถของเด็กวัยเดียวกัน

จึงเป็นเด็กฉลาด แต่ถ้ามักวัย ๗-๘ ขวบนั้นยังเขียนภาพเป็นแบบ Scribbling อยู่ก็ไม่นับว่าเด็กไม่ฉลาดไม่ทันเพื่อน จึงเห็นได้ว่าการเรียนศิลปะศึกษาของเด็กนั้นครูสามารถรู้อะไรได้หลายอย่าง และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ควรจะต้องเข้าใจกันเสียใหม่ว่า เด็กที่ฉลาดสามารถเรียนศิลปะศึกษาได้ดี หรือ ด้อยก็มีใช้ว่าจะเรียนศิลปะศึกษาได้ดี

๔. **ระดับอายุ ๕-๑๑ ขวบ** เด็กระยะนี้เริ่มเรียนราวๆ ชั้น ป. ๓-๔ เราเรียกระดับนี้ว่า Drawing of realism เป็นขั้นที่เด็กพยายามวาดภาพให้เหมือนของจริง จะแสดงอะไรก็พยายามทำให้เหมือนของจริง เช่น ตามปรกติเด็กก็เริ่มแยกกลุ่มออกมา พดคือเพศชายก็อยู่กับกลุ่มเพศชาย เพศหญิงก็อยู่กับกลุ่มเพศหญิง ทั้งยังจะเริ่มเกลียดพดตรงข้ามด้วย ดังนั้นการเขียนภาพก็สามรถแยกเพศได้ เด็กชายก็มักเขียนรูปผู้ชาย เด็กหญิงก็มักเขียนรูปผู้หญิง แต่ก็ไม่แน่นอนนัก ส่วนท่าทางของภาพก็ยังแข็งกระด้างอยู่ คือยังไม่รู้สึกว่าจะเคลื่อนไหวเท่าไรนัก ระยะของภาพเกี่ยวข้องกับความ

ใกล้ใกล้ก็แสดงออกได้บ้างแล้ว เช่น สิ่งที่อยู่ใกล้ก็เขียนรูปร่างโตกว่าสิ่งที่อยู่ไกล เป็นต้น ลักษณะการเขียนภาพของเด็กเริ่มแยกออกได้ ๒ อย่างคือ

ก. แสดงออกตามที่เห็น (Visual type) คือเห็นอย่างไรก็เขียนออกมาอย่างนั้นไม่แปลกออกไป

ข. แสดงออกตามอารมณ์หรือความรู้สึกของตน (Heptic type หรือ Expression type) เด็กพวกนี้ต่างกับพวกแรกคือจะแสดงความรู้สึกของตนออกมาในภาพ เช่น ความรู้สึกเกี่ยวกับการส่งดาว หรืออารมณ์รุนแรงของตน เด็กที่มีอารมณ์รุนแรงก็มักใช้สีรุนแรงหรือเขียนภาพแสดงให้เห็นภายใน อย่างเขียนภาพคนทำงานในเหมืองแร่ เป็นต้น แต่เด็กบางคนก็มักเขียนภาพแสดงออกทั้ง ๒ อย่าง คือเป็นแบบผสมกันทั้งข้อ ก. และ ข.

จึงเห็นได้ว่าเด็กระดับนี้เริ่มเขียนภาพ หรือแสดงออกทางศิลปะด้วยการพยายามให้เหมือนจริงยิ่งขึ้น

๕. ระดับอายุ ๓๓-๓๕ ขวบ เด็กระดับนี้กำลังเรียนในชั้น ป. ๕-๗ เขาเรียกว่า Pseuo do realism

หรือ Stage of reasoning เป็นขั้นการใช้เหตุผล
 ของเด็ก เด็กเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาวแล้ว เป็นครั้งแรกที่
 เด็กเริ่มมองเห็นผลงานสำเร็จของตนสำคัญกว่าการกระทำ
 เพราะเด็กเล็กกว่านั้นจะสนใจการแสดงออกเท่านั้น
 ส่วนการกระทำจะดีหรือไม่ ไม่คำนึงถึง แต่เด็กวัยนี้
 จะคำนึงความสำเร็จของงานของตนว่าดีหรือไม่ดี เพราะ
 เด็กมีเหตุผลเป็นของตนเองแล้ว ฉะนั้นเด็กวัยนี้
 แหะ ถ้าทำงานออกมาไม่ดีก็ไม่อยากทำอีก เกิดความ
 ท้อถอยหรือพุดง่าย ๆ ก็คือไม่อยากจะแสดงออกอีก จึง
 เป็นหน้าที่ของครู ที่จะให้กำลังใจสนับสนุนและช่วยเด็ก
 ถ้าหากครูตำหนิแล้ว เด็กอาจจะเกลียดวิชาศิลปศึกษา
 ตลอดชีวิตก็ได้ การสอนเด็กระดับนี้จึงยากกว่าระดับ
 เด็กเล็กและยิ่งโตขึ้นหรือเด็กอายุมากกว่าการสอนก็ยิ่ง
 ยากขึ้น ครูต้องมีทักษะทางศิลป์เท่านั้นจึงจะสอนได้ แต่
 ก็ต้องรู้พัฒนาการของเด็กด้วยเช่นกัน

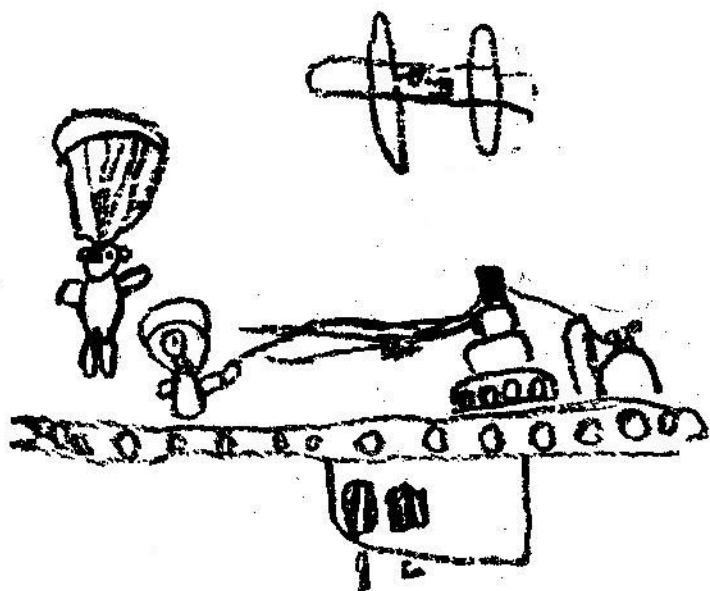
สำหรับเด็กระดับอายุ ๑๑-๑๓ ขวบนี้ นอกจาก
 ทักลางแล้ว เด็กเริ่มรู้จักใช้แสงเงา เส้นหนักเบาในการ

เขียนภาพตลกขบขันเรื่อยๆ พุดง่าย ๆ ก็คือเขียนเหมือนของจริงยิ่งชมนั้น แต่ก็แยกเด็กออกเป็น ๒ พวกตั้งกล่าวในข้อ ๕ คือ เด็กพวกวาดภาพจากของจริงให้เหมือนจริงกับพวกวาดจากความคิด และความรู้ สึกหรืออารมณ์ สำหรับพวกแรก ถ้าเขียนไม่เหมือนของจริงก็จะตัดออก ส่วนพวกที่ ๒ ถ้าหากถูกเพื่อนหรือครูตำหนิก็จะตัดออกเช่นกัน สำหรับเด็กอายุ ๑๓ ปีนั้นอาจจะหยุดการแสดงออกได้ง่ายอย่างยิ่งและชอบเก็บตัวด้วย

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ จึงเห็นได้แล้วว่า เด็กย่อมมีความเจริญงอกงามในการแสดงออกทางศิลปะเป็นขั้นๆ และตื้นเรื่อยๆ การสอนของครูถ้าดำเนินไปให้ถูกต้องตามระดับเหล่านี้แล้วจะดีอย่างยิ่ง ปัญหาสำคัญก็คือเมื่อครูรู้และเข้าใจแล้วว่า เด็กระดับไหนควรแสดงออกได้แค่ไหน แล้วก็จะทำให้ครูเป็นผู้ยอมรับนับถือผลงานของเด็กเป็นอย่างดี การที่ครูหรือผู้ใดก็ตามจะกล่าวว่า เด็กแสดงออกอย่างไรๆ นั้นก็จะหมดไป นอกจากเด็กที่ปัญญาทึบเท่านั้น ซึ่งก็มีไม่มากนัก

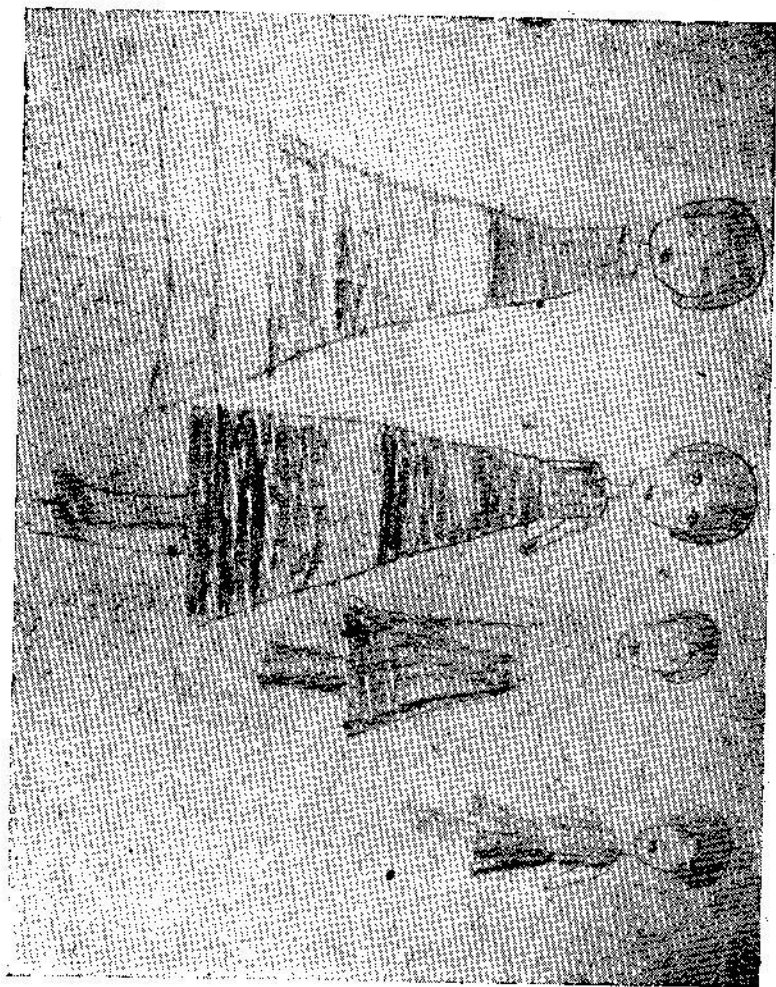

ภาพเขียนของเด็กวัย 2-4 ขวบ

ภาพเขียนของเด็กวัย 4-7 ขวบ

ภาพเขียนของเด็กอายุ 7-9 ขวบ

ภาพเขียนของเด็กวัย 4-7 ขวบ

ภาพเขียนของเด็กวัย 7-9 ขวบ

ภาพเขียนของเด็กวัย 9-11 ขวบ

ภาพเขียนของเดวิด 11-13 ขวบ

